

ÚVOD

Fides quaerens intellectum – toto Augustinovo a Anselmovo motto je programatické pro celou tradici evropského (západního) křesťanství a spojení teologie s filosofickým myšlením patří asi k nejplodnější myšlenkové syntéze v dějinách křesťanského myšlení. Tato aliance rozumu a víry však v sobě skrývá nebezpečí pascalovského rozdělení na „Boha filosofů“ a „Boha Abraháмова, Izákova a Jákobova“. Každé filosofické myšlení o Bohu by si tedy mělo brát Heideggerovu provokativní tezi, že před *causou sui* se nedá padnout na kolena, k srdci. I když se Heideggerův požadavek „odřechtění“ teologie zdá být neoprávněný, je nutno brát vážně jeho otázku, do jaké míry je onto-teologický způsob myšlení – jakkoliv plodný – schopný postihnout „božského Boha“. Toto číslo se ve své tematické části věnuje vztahu filosofie a teologie prizmatem otázky, jak mluvit filosoficky o Bohu, o Nekonečnu. I když současná filosofie otázku po Bohu nepovažuje za tu nejpalčivější, patřilo tázání po Bohu k filosofickému myšlení od svých antických počátků. O Bohu se v dějinách filosofického myšlení mluvilo různým způsobem a z rozdílných perspektiv.

Příspěvky v čísle, jež držíte v ruce, nabízejí a ukazují několik z těchto možných směrů myšlení o Bohu. Některé úvahy jsou zaměřené spíše historicko-systematicky, jiné mají všeobecnější charakter se vztahem k současnému myšlení. V hlubinné sondě zkoumá Václav Umlauf „dějinné podoby výměru Boha v kontextu té či oné ontologie preferující určité pojetí jsoucna nebo bytí“, přičemž k sobě vztahuje scholastickou tradici středověku (Tomáš Akvinský) s myšlením novověku (Leibniz) až po Heideggerovu kritiku onto-teologie. Norbert Fischer zaměřuje svou pozornost na Augustinovo křesťanské přetvoření novoplatónské mystiky. Augustinův přínos, spočívající v důrazu na pozi-

tivní smysl konečnosti, je ukázán na pozadí křesťanského platonismu Órigenova a negativní mystiky Pseudo-Dionýsia Areopagity. Jan Frei ve svém článku zdůrazňuje vzájemnou provázanost kosmologického a existenciálního východiska pro tázání se po Bohu. Činí tak především v návaznosti na myšlení u nás stále ještě málo známého Erika Voegelina. Úvahy Reinholda Esterbauera se týkají různého chápání pojmu skutečnosti, přičemž ukazují, že pro otázku po Bohu je nevhodnější existenciální pojetí skutečnosti orientované na přirozený svět. Zároveň se tak vyhrazuje proti současnému neurokonstruktivistickému pojetí zkušenosti a skutečnosti Thomase Metzingera. Závěrečný příspěvek Jakuba Sirovátky opouští oblast filosoficko-teologickou – i když s ní souvisí – a pokouší se o přesah do oblasti literární. V díle Rainera M. Rilka se snaží poukázat na básnické hledání Boha, který se zpřítomňuje především ve své skrytosti a ve svém odstupu. Společné východisko všech příspěvků je snad možno vyjádřit formulací francouzského myslitele Emmanuela Levinase, který ve svém díle *De Dieu qui vient à l'idée* zdůrazňuje, že otázky vztahující se k Bohu se nedají vyřešit odpověďmi, ve kterých tyto otázky již nerezonují a ve kterých je toto tázání jaksi plně zklidněno a uspokojeno.

Netematická část je tvořena třemi příspěvky. Morální teolog Petr Štica se zabývá vztahem mezi charitou a sociálním učením církve, hledá jejich biblické a historické kořeny a obě oblasti také navzájem vymezuje. V další části si pak všímá tohoto vztahu v encyklice *Deus caritas est* a společensko-etických aspektů tohoto vztahu, aby mohl představit oblasti možné interakce obou oblastí. Petr Honč, doktorand KTF UK, ve svém článku nabízí přehled vývoje Římského misálu mezi reformami tridentského a druhého vatikánského koncilu. Zvláštní místo věnuje také Pistojské synodě a jejím dokumentům, v nichž nachází zajímavé paralely i s reformou posledního koncilu, jehož konstituce o liturgii byla schválena již před půlstoletím (4. prosince 1963). Teolog Ctirad V. Pospíšil chce nakonec svou recenzní studii čtenářům doporučit nedávnou monografii Vojtěcha Novotného o Bonaventurovi Boušem *Běda církvi...* a zároveň také nastítnit některé otázky spojené s myšlenkovým dědictvím tohoto františkánského kněze, který výrazně ovlivnil podobu života katolické církve v komunistickém Československu.

Redakce